

ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЕМПАТІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Н. В. Таценко, канд. філол., доцент

Сумський державний університет,
вул. Ріmsького-Корсакова 2, м. Суми, 40007, Україна
E-mail: tacnatasha@i.ua

В англійській мові емпатія репрезентована перш за все лексикою, предметно-логічне значення якої складає поняття про неї й закладене в семантичному ядрі слова. Іншим конституентом номінацій-репрезентативів емпатії є емпатійно-експресивна лексика з компонентом інтенсивності. Її складають різні рівні мовної системи: фонетичний (незвичні зміни звуків, тип вимови, просодичні засоби), морфемний (зменшувальні нестливі афікси, морфемні повтори), лексичний (модальні дієслова, частки, вигуки), граматичний (транспозиція граматичних категорій) та синтаксичний (інверсія, еліipsis, парцеляція, приєднання, повтори, градація, варіювання актуального членування). Третім номінативним конституентом емпатії є емпатійно-оцінна лексика, яка складається з позитивно-оцінних та негативно-оцінних прикметників, прислівників, іменників, часток і дієслів. До цього прошарку вокабуляру також належать лексеми, які набувають позитивної чи негативної оцінності під впливом контексту, або актуалізують семи винятковості, ексклюзивності, новизни, швидкості, простоти та легкості.

Ключові слова: емпатія, емпат, емпатант, емпатив, експресивність, оцінність.

Словниковий запас будь-якої мови об'єднує два прошарки лексики: власне номінативну (раціональну), яка реалізує номінативну функцію, та експресивно-виразну (емоційно-оцінну, емоційно-експресивну, емоційно-образну, емоційно-стилістичну), яка реалізує експресивну (виразну або прагматичну) функцію мови [1, с. 140]. Межі між номінативною й експресивно-виразною лексикою певною мірою відносні, оскільки в результаті вторинної номінації власне номінативні одиниці можуть отримувати конотативні значення. Це пояснює той факт, що науковці не відокремлюють емоційні одиниці в окремий відносно самостійний клас і розглядають їх, як правило, в межах тих самих лексико-граматичних категорій, що й номінативні слова.

Термінологічна визначеність лексичних одиниць на позначення емоцій постає проблемним питанням. Такі одиниці слугують для вираження внутрішнього стану мовця, його почуттів і ставлення до дійсності та номінуються емотивною, емоційно-оцінною, емоційно забарвленою, експресивною лексикою, словами з емоційно-експресивним значенням тощо [2; 3; 4; 5; 6; 7]. Найбільш вдалим нам видається термін "емотивна лексика", оскільки емотивність є лінгвістичним вираженням емоційності.

Наразі контроверсійним є питання щодо складу емотивної лексики. До неї відносять різні лексико-морфологічні одиниці, а саме: слова, які виражають почуття й настрої людини, слова-оцінки та слова, в яких емоційне ставлення актуалізується не лексично, а лексико-граматично, тобто за допомогою особливих словотвірних суфіксів. Емотивну лексику розмежовують на такі класи слів: емотиви (мовні одиниці, в семантичній структурі яких міститься емоційна сема), асоціативи-емотиви (одиниці, що містять ідею про емоції), та параемотиви (одиниці, які безпосередньо не виражають емоції) [8].

Розробляючи понятійно-термінологічний апарат емотивної лінгвістики, В. І. Шаховський чітко розмежував поняття емоційності й емпатії та їх психологічних аналогів [там само]. Уточнюючи лінгвістичне розуміння емпатії, інші вчені вводять поняття вербальної емпатії, яка, згідно їх уявлень, є вираженням розуміння почуттів іншого, мовний вплив із метою надання психологічної підтримки

співрозмовнику [9, с. 7]. Однак найменш дослідженим аспектом лінгвістичної емотіології є лексикалізація емпатії, тому **метою** пропонованої статті постає термінологічна класифікація лексичних одиниць на позначення емпатії, а **завданнями** – виокремлення власне емпатійної, емпатійно-експресивної лексики та емпатійно-оцінного вокабуляру сучасної англійської мови.

У межах наукової розвідки використовується такі **методи**: тезаурусний аналіз для розкриття змісту емпатії через словникові дефініції; контекстуальний аналіз для з'ясування лексичних засобів створення емпатійності тексту в конкретному лінійному синтагматичному оточенні; а також метод кореляційного аналізу для визначення співвідношення прямих та опосередкованих номінацій емпатії.

Об'єктом дослідження постає емпатія, лексикалізована засобами сучасної англійської мови, а **предметом** – прямі та опосередковані англійськомовні номінації емпатії, емпатійно-експресивна та емпатійно-оцінна лексика.

Оскільки емотивність є детермінантом емпатії, то лексику на її позначення, яку ми номінуємо *емпатійною лексикою* або *емпативами*, неможливо відділяти від емотивної. Однак не слід її повністю ототожнювати з емотивною лексикою. На наш погляд, різниця між ними полягає в тому, що емотивна лексика номінує або відображає позитивні/негативні емоції як егоцентричного характеру, так і пов'язані з комунікантом, а емпатійна лексика завжди комунікативно спрямована. Іншими словами, емпатійна лексика завжди емотивна, однак емотивна лексика може бути як емпатійною, так і неемпатійною.

Емпатійну лексику ми поділяємо на:

1) *мовні одиниці, предметно-логічне значення яких складає поняття про емпатію й закладене в семантичному ядрі слова;*

2) *емпатійно-експресивну лексику з компонентом інтенсивності, яка містить чуттєвий фон;*

3) *емпатійно-оцінну лексику.*

До мовних одиниць, предметно-логічне значення яких складає поняття про емпатію й закладене в семантичному ядрі слова, належить перш за все лексема *empathy*. Вона лежить в основі як лексико-семантичних варіантів слів з інгерентною емпатійною семою, закріплених у словникових дефініціях, так і дискурсивних смислів, не зафіксованих у лексикографічних джерелах внаслідок своєї меншої укоріненості. Однак ці смисли трактуються нами як складові емпатії, тому в руслі ономасіологічного підходу ми також звернемося до їх аналізу.

Серед лексичних одиниць, предметно-логічне значення яких складає поняття про емпатію й закладене в семантичному ядрі слова, нами розрізняються:

- пряма номінація *empathy* з інгерентним семіотичним значенням, яке закладене в семантичному ядрі слова;

- опосередковані номінації, в яких це значення з'явилося у результаті розвитку семантичної структури слова з іншим семіотичним значенням: *sympathy, amity, appreciation, benevolence, clemency, commiseration, compassion, compunction, consideration, condolence, comfort, communion, community of interests, concern, concord, consolation, encouragement, fellow-feeling, friendliness, humaneness, kindness, lenity, likemindedness, pity, reassurance, rapport, recognition, regret, reinforcement, responsiveness, softness, softheartedness, sorrow, support, tenderheartedness, warmth, yearning, etc;*

- ідіоми: *bummer, soul, bleeding heart, bonds of harmony, community of interests, cottoning to, good vibrations, happy family, tea and sympathy, spiritual union, after one's own heart, being on same wavelength, being there for someone, close to (someone's) heart, get under somebody's skin, hitting it off, picking up on, walk/stand in somebody's shoes etc.*

Пряма номінація *empathy* демонструє значну варіативність способів концептуалізації внаслідок того, що: 1) в англійській мові способи бачення мовцем фрагменту світу відповідної комунікативної ситуації емпатії репрезентовані в основних частинах мови – лексема *empathy* включає такі частиномовні форми як

іменник *empathy*, дієслово *empathize* (*empathise*), прикметник *empathizing* (*empathizing*), прислівник *empathizingly* (*empathisingly*); 2) вона має похідні: від *empathy* утворені іменники *empathizer* (*empathiser*), *empathizee* (оказіональне).

Кількість номінацій емпатії значно зростає при включенні в корпус її репрезентації лексем, для яких це значення не є прямим, хоча й узуальним, словниковим. У нашому дослідженні при віднесенні одиниці, для якої це значення не є основним, до словника емпатії, ми виходили з наявності відповідної семи, експлікованої в словникових дефініціях цієї одиниці або в дефініціях близьких синонімів, через які вона визначається. Сюди відносяться, в першу чергу, опосередковані номінації та метафоричні одиниці. Існують також номінації, які виступають відносно емпатії як категорії більш високого порядку: *affinity*, *comprehension*, *grace*, *harmony*, *humanity*, *insight*, *mercy*, *understanding* etc. У контекстуальному вжитку вони здатні актуалізувати емпатійну сему. Позитивна спрямованість емпатії уможлиблює віднесення до її вербалізації лексем на позначення інших позитивних почуттів (поваги, любові, симпатії, прихильності). Тим самим до опосередкованих номінацій емпатії ми також відносимо слова, що репрезентують позитивні почуття й емоції відносно емпатанта: *love*, *like*, *admire*, *adore*, *appreciate*, etc.

Досить складно окреслити межі okazіонального слововжитку, який має емпатійний компонент. Так, наприклад, прецедентний антропонім *Mother Teresa* “активна, чуйна людина, котра всіляко намагається допомогти нужденним”, який репрезентує емпатійну сему, функціонує в сучасній англійській мові, хоча й не закріплений у лексикографічних джерелах:

Thousands of mourners filed past the open coffin of Father Thomas Gafney last week in Katmandu. They left flowers and traditional silk scarves for the slain priest. He arrived 35 years ago from Cleveland, Ohio, became a Nepalese citizen in the early 1970s and devoted much of his life to rehabilitating heroin addicts. The work earned him the informal title “The Mother Teresa of Nepal” (Newsweek, J5, 6).

They had to draft Ryan Leaf. I mean, they knew the guy wasn't Mother Teresa, but his arm was better (San Diego News, F12, 9).

Ми вважаємо, що вірогідність закріплення цього прецедентного антропоніма в словниках досить мала, оскільки він характеризується низькою узуальною частотністю. Результати дослідження Британського національного корпусу (BNC) виявили, що з 49 випадків уживання власної назви *Mother Teresa*, які були знайдені в 26 різних текстах (4 048 проаналізованих текстів, 98 313 429 слів, частотність: 0,5 випадків на 1 мільйон слів), лише 1 контекст виявив його використання як прецедентного антропоніма:

She is Clara Hale, known mostly just as Mother Hale, and since she first laid a row of cots across the living room of her flat on 122nd Street in Harlem in 1943, she has become the Mother Teresa of New York's black slums (BNC, Mother Teresa, 4).

Проведений аналіз, однак, не виключає можливості закріплення цього значення слова *Mother Teresa* в мові. Ми лише стверджуємо про дуже низьку частотність його вжитку, що не заважає віднести наведений антропонім до ідіоматичних номінацій, предметно-логічне значення яких складає поняття про емпатію й закладене в їхньому семантичному ядрі.

Емпатійно-експресивна лексика з компонентом інтенсивності, яка містить чуттєвий фон, репрезентує емпатію на різних рівнях англійської мови. На фонетичному рівні типовою ознакою емпатійно-експресивної мови є незвичні зміни звуків, тип вимови, просодичні засоби, а також повтор, якому властива підсилювально-видільна функція. Експресивність повторів полягає в емфатичному виділенні суб'єктивно значущої інформації за допомогою звукопису (асонансу, алітерації): *mummy will **aaa**lways **heee**elp you; tears tears tears roll down my cheeks; love you, my lovely little thing; I will judge you not by the color of your skin but by the content of your character; he **heard** her still stopping the sound of his **h**heart etc.*

Повтор звуків через певні проміжки сприяє ритмічній організації всього висловлення і, як наслідок, викликає в психіці людини резонанс, що свідчить про його ефективність під час донесення інформації до емпата або емпатанта. Ритміко-інтонаційна упорядкованість подібна до прийомів зараження, впливу, що підкорюють співрозмовника:

Kellerman is endlessly entertaining and a wonderfully witty writer (Kellerman, T, 1).

На морфемному рівні емпатійно-експресивна лексика з компонентом інтенсивності – це сукупність зменшувальних пестливих афіксів: *-ie* (-у, -еу), *-et*, *-let*, *-kin*, *-ling* – *sweetie*, *cookie*, *kitty*, *foxy*, *princelet*, *boykin*, *dearling*, *manling*, *weakling* etc.:

Kitty, I'm so sorry to read this happened to you. :(I sympathize with you here (Lacrimosa, WHMUNOM).

Зазначена лексика може також бути репрезентована морфемними повторами (кореневими або афіксальними). Їх основна функція – психологічний вплив на емпата або емпатанта, що реалізується за допомогою утримання уваги на темі висловлення:

Doerr is a marvelous writer. Her observations are clear-sighted. Her writing spare but graceful, and she creates telling images... Really a wonderful wonder (Doerr, SFI, 254).

На лексичному рівні емпатійно-експресивна лексика з компонентом інтенсивності актуалізована масивом повнозначних слів, модальних дієслів, часток, вигуків: *my God!*; *my honey!*; *dear pet!*; *sweetheart*; *oh, my beloved!*; *how wonderful!*; *you are charming!*; *what a splendid person!*; *wow!*; *how dare they!*; *how could she!*; *two lovely black eyes!*; *very impressive!*; *exciting stuff!* etc.:

My God! As the conversation began playing again from the beginning, Langdon lowered the camcorder from his ear and sat in appalled mystification (Brown, AD, 644).

Вигуки становлять особливий шар емпатійно-експресивної лексики. Ці слова не мають предметно-логічного значення, в них зосереджені всі типові риси емотивного вокабуляру: синтаксична факультативність, тобто можливість опущення без порушення фрази, відсутність синтаксичних зв'язків з іншими частинами речення; семантична іррадація, яка полягає в тому, що наявність хоча б одного емпатива надає емпатійності всьому висловленню. Вигуки повною мірою відображають прорив суб'єктивованого, особистого в мовленні, зокрема, психологічного налаштування комунікантів. Вони характеризуються полісемантичністю, оскільки можуть виражати різні емоційні реакції залежно від контексту й інтонації:

'Gosh, she has got it bad,' Anne said when Maureen showed her the letter (BNC, gosh, 78).

Грамматичний рівень емпатійно-експресивної лексики з компонентом інтенсивності об'єктивованій транспозицією граматичних категорій (використання однієї форми способу дії або часу в значенні іншої): *you did never make a mistake?! ; this is a ...?; you do?* etc. Цей рівень досить часто підпорядкований метасеміотичним завданням емпатійної комунікації:

Langdon was flabbergasted. This is a circle? But ... it must be enormous! (Brown, AD, 70).

Синтаксичний рівень має великий потенціал для вираження емпатії, являючи собою особливі структурні утворення, метою яких є передача не стільки основного змісту повідомлення, скільки емпатійного ставлення мовця. Його репрезентантами є інверсія, еліпсис, парцеляція, приєднання, повтори, градація, варіювання актуального членування тощо: *and then entered she and kissed him tenderly; I empathize ... heartily; She cries. She shares. She commiserates* etc.

Особливої уваги під час емпатійної комунікації заслуговують еліптичні конструкції (навмисний пропуск несуттєвих слів у реченні для підсилення динамічності й виразності). При значній економії структурних компонентів еліптичні речення залишаються інформативно достатніми одиницями, обумовленими необхідністю швидко виразити емпатію та актуалізувати ті частини висловлення, які вимагають більшої уваги емпата/емпатанта. Найпоширенішою стилістичною фігурою є еліпсис підмета та дієслова-зв'язки складеного іменного присудка:

"What the .... ?" Langdon stammered (Brown, AD, 36).

Компонент інтенсивності досягається за рахунок вибору відповідних лексичних засобів, що виконують роль інтенсифікаторів. Маркери-інтенсифікатори приєднуються до експресивної лексики, підсилюючи емпатійний ефект. До них належать прислівники (*absolutely, bitterly, boundlessly, completely, deeply, enormously, extremely, heartily, intensely, overwhelmingly, please, profoundly, trully, utterly, very, whole-heartedly, wholly* etc), частки (*so, still, too, just, really* etc), модальні слова (*certainly, indeed, of course, surely* etc):

'Paul, what do you think of this? Is it all right?' 'Of course it is' (BNC, of course, 206).

До емпатійно-оцінної лексики належить цілий пласт вокабуляру, поданий різними частинами мови: прикметниками, прислівниками, іменниками, частками та дієсловами.

Найяскравішими репрезентантами оцінності є прикметники, корпус яких складається з двох синонімічних рядів, що перебувають один із одним в антонімічних відношеннях. Антонімічні відношення становлять градуйовану множину елементів, де домінують пара: "good" – "bad", яка розвивається в низку позитивно-оцінних і негативно-оцінних прикметників. Завдяки своїй семантиці вони задають тональність емпатійній комунікації.

Функціональне призначення позитивно-оцінних прикметників – підкреслення позитивного в поведінці, зовнішності, моральних якостях емпата або емпатанта, що увиразнюється через похвалу, захоочення, комплімент, підтримку, підбадьорення (*amazing, beautiful, blessed, brilliant, excellent, extraordinary, fantastic, glad, good, great, heavenly, lucky, terrific* etc.). Негативно-оцінні прикметники виражають ставлення до ситуації, яка вимагає емпатійної реакції, або до осіб, що її спричинили (*awful, bad, bitter, delirious, disastrous, dreadful, grave, grievous, unfortunate, unpleasant, helpless, hopeless* etc.).

'I will be asking all the team to play again and that includes Chris. She is definitely an asset and she played superbly here, she was terrific,' he said (BNC, terrific, 16).

I nearly got up and went away out of pity, I found this so unpleasant in a slip of a child (BNC, unpleasant, 23).

Під впливом контексту позитивної або негативної оцінності набувають нейтральні прикметники:

'He's a big strong boy, very much in the mould of Billy Hamilton. He puts himself about a lot, tackles hard and works hard,' Bingham said (BNC, big, 28).

Without ACET's practical support at home they could spend long periods of time in hospital unnecessarily (BNC, long, 6).

Прикметники, що актуалізують семи винятковості або ексклюзивності, можуть бути віднесені до позитивної емпатійно-оцінної лексики:

Well yes, in so far as it's a question of degree, though if Crime and Punishment really is the king of thrillers then there's something unique to remark in it and even to wax a bit pompous about (BNC, unique, 53).

До емпатійно-оцінної лексики відносимо також прикметники-актуалізатори сем новизни, швидкості, простоти, легкості:

'I am delighted to support ACET's developing international AIDS programme. Ten years after the discovery of AIDS we are entering into a new era in the global pandemic, with growing concern about our ability to confront it successfully' (BNC, new, 8).

The aim of our schools programme is quite simple: to reduce the number of new infections and to encourage positive attitudes towards those with AIDS (BNC, simple, 8).

Семантична суть оцінних прислівників репрезентована екстраполяцією ознаки процесу дії, стану, а також ознаки ознаки. Оцінні прислівники поділяють на дві групи: прислівники-інтенсифікатори оцінки й власне оцінні прислівники [10, с. 36]. Емпатійні прислівники-інтенсифікатори (*absolutely, deeply, exceedingly, extremely, really, terribly, very* etc.) використовуються для посилення оцінки, вираженої

прикметниками або прислівниками:

*Of course at school they always tell you that you should do a secretarial course, which was **absolutely** dreadful, and they put you off the idea of a career in the theatre just as much as they can* (BNC, absolutely, 10).

Власне оцінні емпатійні прислівники (*desirably, famously, flawlessly, nicely, superbly, wonderfully* etc.) самим своїм значенням виражають оцінку й утворені від якісних прикметників:

*Urbane Slava, **nicely** played by Peter Silverleaf even though he is much too young for the part, has a fairly dangerous past* (BNC, nicely, 14).

В частиномовній ієрархії особливе положення в плані емпатійної мовної організації займають іменники з інгерентною оцінною семантикою за рахунок своєї здатності до когнітивного переосмислення дії або події. Іменники об'єктивують позитивну й негативну оцінку з точки зору добра і зла, користі й шкідливості, краси та потворності тощо, і цей розподіл є соціально зумовленим та відображеним складним чином: *angel, beauty, pleasure, genius, joy* etc. (знак "+"); *devil, monster, rascal, scoundrel, renegade, cad, crook, double-crosser, prig, moron, stink, crum-bum, treachery, filth* etc. (знак "-"):

'Angel,' murmured Jay, waving to her along the dark road (BNC, angel, 12).

*Menzies of Bolfracks is a stony **devil**, so was his father* (BNC, devil, 10).

Одним із складників частиномовних аксіологічних засобів емпатійної комунікації є дієслова, які завдяки змістовій насиченості, динамічності, виразності, здатності конкретно передати особливості розвитку життєвих явищ дають можливість яскраво, конкретно, емоційно описати дійсність. У лексичному значенні дієслів оцінка зазвичай виконує роль конотації при основній семі процесуальності або статальності. У формуванні оцінного значення беруть участь дієслова почуттів, відносин (*to enjoy* "+", *to luxuriate* "+", *to scorn* "-", *to appal* "-"), а також оцінні дієслова дії (*to save* "+", *to please* "+", *to swindle* "-", *to die* "-"). Ці дієслова можуть або додавати позитивного чи негативного оцінного змісту емпатійній комунікації, або посилювати її позитивний чи негативний оцінний зміст:

*Robyn replied drily, **luxuriating** in the sudden unexpected lightness between them* (BNC, luxuriating, 20).

*Patrick rages and **scorns** in proportion to his frustration: Hamlet's 'weakness' has its counterpart here* (BNC, scorns, 1).

До емпатійно-оцінної лексики відносимо також частки. Поєднуючись із аксіологічними маркерами, більшість часток виражають відтінки оцінного ставлення: підтвердження оцінки, посилення оцінки. Частки здатні переносити на емпата або емпатанта позитивні (унікальність, особливість тощо) або негативні (жалюгідність, бездоленість тощо) аксіологічні якості:

*He is Malawi's **only** neuro-surgeon* (BNC, only, 31).

*It is as if the war, crisis, living hell or chaotic backwater can **never** be known and will never end* (BNC, never, 48).

Висновки

1. Емпатія в англійській мові профілюється перш за все лексикою, предметно-логічне значення якої складає поняття про неї й закладене в семантичному ядрі слова. До неї належать лексема *empathy* та її частиномовні варіанти й похідні, опосередковані номінації, в яких це значення з'явилося у результаті розвитку семантичної структури слів з іншими семіотичними значеннями, а також ідіоми.

2. Іншим прошарком номінацій-репрезентативів емпатії є емпатійно-експресивна лексика з компонентом інтенсивності. Її складають різні рівні мовної системи: фонетичний (незвичні зміни звуків, тип вимови, просодичні засоби), морфемний (зменшувальні пестливі афікси, морфемні повтори), лексичний (модальні дієслова, частки, вигуки), граматичний (транспозиція граматичних категорій), синтаксичний (інверсія, еліipsis, парцеляція, приєднання, повтори, градація, варіювання

актуального членування). Компонент інтенсивності досягається за рахунок маркерів-інтенсифікаторів (прислівників, часток, модальних слів).

3. Третім номінативним конститuentом є емпатійно-оцінна лексика, яка складається з позитивно-оцінних та негативно-оцінних прикметників, прислівників, іменників, часток і дієслів. До цього прошарку вокабуляру відносимо також лексеми, які набувають позитивної чи негативної оцінності під впливом контексту, або актуалізують семи винятковості, новизни, швидкості, простоти, легкості тощо.

Зазначені емпативи уможливають виокремлення відповідної впливової механіки емпатійного спілкування, його комунікативно-прагматичної спрямованості, яка є перспективою подальших наукових розвідок.

LEXICAL ASPECT OF EMPATHY ACTUALIZATION IN MODERN ENGLISH

N. Tatsenko, PhD in Philology, Associate Professor

Sumy State University,

2, Rymkogo-Korsakova St., Sumy, 40007, Ukraine

E-mail: tacnatasha@i.ua

In the English language empathy is primarily represented by the vocabulary, the subject-logic value of which represents its concept, and is incorporated in the semantic nucleus of the word. Another constituent of nominations-representatives of empathy is empathic-expressive vocabulary with the intensity component. It consists of different levels of the language system: phonetic (unusual sound changes, type of pronunciation, prosodic means), morphemic (diminutive affectionate affixes, morphemic repetitions), lexical (modal verbs, particles, interjections), grammar (transposition of grammatical categories), and syntactic (inversion, ellipsis, parcelling, attachments, repetition, gradation, variation in the actual division). The third nominative constituent of empathy is empathic-evaluative vocabulary, which consists of positive-evaluative and negative-evaluative adjectives, adverbs, nouns, verbs, and particles. This vocabulary layer also includes lexemes acquiring positive or negative evaluativeness under the influence of context, or actualizing the semes of exclusivity, innovation, quickness, simplicity, and ease.

Keywords: *empathy, empathizer, empathize, empathive, expressiveness, evaluativeness.*

ЛЕКСИЧЕСКИЙ АСПЕКТ АКТУАЛИЗАЦИИ ЭМПАТИИ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Н. В. Таценко, канд. филол. наук, доцент

Сумский государственный университет,

ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина

E-mail: tacnatasha@i.ua

В английском языке эмпатия представлена прежде всего лексикой, предметно-логическое значение которой составляет понятие о ней и заложено в семантическом ядре слова. Другим конститuentом номинаций-репрезентантов эмпатии является эмпатическо-экспрессивная лексика с компонентом интенсивности. Ее составляют разные уровни языковой системы: фонетический (необычные изменения звуков, тип произношения, просодические средства), морфемный (уменьшительные ласкательные аффиксы, морфемные повторы), лексический (модальные глаголы, частицы, междометия), грамматический (транспозиция грамматических категорий) и синтаксический (инверсия, эллипсис, парцелляция, присоединения, повторы, градация, варьирование актуального членения). Третьим номинативным конститuentом эмпатии является эмпатическо-оценочная лексика, которая состоит из положительно-оценочных и негативно-оценочных прилагательных, наречий, существительных, частиц и глаголов. К этому слою вокабуляра также относятся лексеми, приобретающие положительную или отрицательную оценочность под влиянием контекста, или актуализируют семи исключительности, эксклюзивности, новизны, скорости, простоты и легкости.

Ключевые слова: *эмпатия, эмпат, эмпатант, эмпатив, экспрессивность, оценочность.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комлев Н. Г. Компоненты содержательной структуры слова / Н. Г. Комлев [изд. 3-е, стер.]. – М. : УРСС, 2006. – 191 с.
2. Ваулина О. В. О некоторых языковых особенностях выражения эмоций в речи / О. В. Ваулина // Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, міжособової та міжкультурної комунікації : міжвуз. зб. наук. пр. – Х. : Константа, 1996. – 33 с.
3. Мягкова Е. Ю. Эмоциональная нагрузка слова : опыт психолингвистического исследования / Е. Ю. Мягкова. – Воронеж : Изд-во Воронежск. ун-та, 1990. – 109 с.

4. Чепуріна І. В. Емотивні дієслова як база іменного словотвору (семантико-функціональний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Інна Володимирівна Чепуріна. – Таврійськ. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь, 2003. – 20 с.
5. Ковалевская Е. Г. Семантическая структура слова и стилистические функции слов / Е. Г. Ковалевская // Языковые значения. – Л. : Ленинградск. гос. пед. ин-т., 1976. – С. 63–72.
6. Чабаненко В. А. Теоретичні засади дослідження експресивних засобів української мови / В. А. Чабаненко // Мовознавство. – 1984. – № 2. – С. 11–18.
7. Адамчук Т. В. Тематизация эмоций в тексте : (на материале современного английского языка) : дис. ... канд. фил. наук : 10.02.04 / Татьяна Валерьевна Адамчук. – Саранск, 1996. – 189 с.
8. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – Воронеж : ВГУ, 1987. – 192 с.
9. Кузнецова А. А. Иллокутивные типы вербальной эмпатии : автореф. дис. ... канд. фил. наук : 10.02.19 / Алла Александровна Кузнецова. – Уфа, 2010. – 25 с.
10. Крамаренко М. Л. Аксиологическая прагмасемантика англоязычного рекламного текста : дис. ... канд. фил. наук : 10.02.04 / Маргарита Леоновна Крамаренко. – Донецк, 2005. – 241 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Newsweek, J5 : Newsweek [Text]. — January 5, 1998. — P. 6.
2. San Diego News, F12 : San Diego News [Text]. - February 12, 2009. — P. 9.
3. BNC : British national corpus [Electronic resource] // BNCweb (CQP-EDITION). — available at : [HTTP://BNCWEB.LANCS.AC.UK/BNCWEBSIGNUP/USER/LOGIN.PHP](http://BNCWEB.LANCS.AC.UK/BNCWEBSIGNUP/USER/LOGIN.PHP).
4. Kellerman, T : Kellerman, Jonathan. Therapy [Text]. — GB : Mackays of Chatham pls, Chatham, Kent, 2004. — 565 p.
5. Lacrimosa, WHMUHOM : What has made u happy or miserable [Electronic resource] // Lacrimosa. - Available at : <http://www.lacrimosa.ch/forum/index.php?topic=4294.24925;wap2>. (access date 03. 07. 2015).
6. Doerr, SFI : Doerr, Harriet. Stones for Ibarra [Text]. — NY : Penguin Book, 1985. — 215 p.
7. Brown, AD : Brown, Dan. Angels & demons [Text]. - Pocket Books, 2009. - 713 p.

LIST OF REFERENCES

1. Komlev N. G. *Components of the content structure of words*. M. : URSS, 2006, 191 p.
2. Vaulina O. V. *Some linguistic features of expression of emotions in speech. Aktual'ni problemy vyvchennia movy ta movlennia, mizhosobovoyi ta mizhkulturnoyi komunikatsiyi* [Topical problems of the study of language and speech, interpersonal and intercultural communication]: mizhvuz. zb. nauk. pr., Kh : Konstanta, 1996, 33 p.
3. Miagkova E. Yu. *Emotional capacity of words: psycholinguistic research experience*. Voronezh : Izd-vo Voronezhsk. un-ta, 1990, 109 p.
4. Chepurina I. V. *Emotive verbs as a basis of nominal word formation (semantic and functional aspect)* : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.02. Simferopol, 2003, 20 p.
5. Kovalevskaya E. G. *The word semantic structure and stylistic features of words*. Yazykovyye znacheniya [Language meanings]. L. : Leningradsk. gos. ped. in-t, 1976, pp. 63-72.
6. Chabanenko V. A. *The theoretical basis of the study of expressive means in Ukrainian language*. Movoznavstvo [Linguistics], 1984, No 2, pp. 11-18.
7. Adamchuk T. V. *Theming of emotions in the text (on the material of modern English language)* : dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Saransk, 1996, 189 p.
8. Shahovskiy V. I. *Categorization of emotions in the lexical-semantic system of language*. Voronezh, 1987, 192 p.
9. Kuznetsova A. A. *Illocutionary types of verbal empathy* : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.19. Ufa, 2010, 25 p.
10. Kramarenko M. L. *Axiological pragmatical semantics of English advertising text* : dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Donetsk, 2005, 241 p.

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Newsweek, J5 : Newsweek [Text]. - January 5, 1998. — P. 6.
2. San Diego News, F12 : San Diego News [Text]. — February 12, 2009. - P. 9.
3. BNC : BRITISH NATIONAL CORPUS [ELECTRONIC RESOURCE] // BNCWEB (CQP-EDITION). - available at : [HTTP://BNCWEB.LANCS.AC.UK/BNCWEBSIGNUP/USER/LOGIN.PHP](http://BNCWEB.LANCS.AC.UK/BNCWEBSIGNUP/USER/LOGIN.PHP).
4. Kellerman, T : Kellerman, Jonathan. Therapy [Text]. — GB : Mackays of Chatham pls, Chatham, Kent, 2004. — 565 p.
5. Lacrimosa, WHMUHOM : What has made u happy or miserable [Electronic resource] // Lacrimosa. - Available at : <http://www.lacrimosa.ch/forum/index.php?topic=4294.24925;wap2>. (access date 03. 07. 2015).
6. Doerr, SFI : Doerr, Harriet. Stones for Ibarra [Text]. — NY : Penguin Book, 1985. — 215 p.
7. Brown, AD : Brown, Dan. Angels & demons [Text]. — Pocket Books, 2009. - 713 p.

Надійшла до редакції 28 жовтня 2015 р.